

ברית המועצות The Soviet Union
בקירוב approximately

התאפיינה, מאפיין characterized by
קשישים elderly
שיעור, שיעור rate, measure
גירושין divorce
רמה level
ממוצע, ממוצעת average
משאבים resources

בני זוג spouses
חוק השבות Law of return
זכאי is eligible

להפיק לקחים drawing conclusions
מדיניות policy

ניסיון attempt
להימנע to avoid
שגיאות mistakes
לכפות to force
שיטה method
מענקים grants
תמיכה support
גודל size
מכאן ואילך from here forward
אחראים responsible
כוונה intent
להתערב to get involved

תחום area, field
תעסוקה employment
כללה, לכלול included

מובטלים unemployed
הסתגלות adjustment
שררה existed
משק economy
נאלצו, להיאלץ to be forced to
לוותר to give up
עסקו, לעסוק to be occupied by
מומחים specialized
מנוסים experienced
מעמד status
מנצח conductor
תזמורת orchestra
חשו – הרגישו
תסכול frustration
אכזבה disappointment

בין השנים 1988–2000 עלו לישראל 1,042,720 עולים. למעלה מ-880,000 מהם הגיעו מן הרפובליקות של ברית המועצות לשעבר, וקבוצה קטנה הגיעה מאתיופיה. (על העלייה מאתיופיה ראו "שביל בצד", עמ' 49.) העולים של שנות ה-90 הגדילו את אוכלוסיית המדינה ב-21% בקירוב.

העולים ממדינות בריה"מ לשעבר הגיעו כמשפחות קטנות, עם מעט ילדים, ובמקרים רבים הגיעו יחד שלושה דורות – סבים, הורים וילדים. עלייה זאת התאפיינה במספר גדול של נשים וקשישים, במשפחות חד-הוריות רבות, ובשיעורי גירושין שהם גבוהים יחסית לישראל. רמת ההשכלה של עולים אלה הייתה גבוהה מהרמה הממוצעת בישראל, ורובם באו עם משאבים כלכליים מועטים.

בין העולים של שנות ה-90 – כ-225,000 אינם יהודים (רובם נוצרים). מרביתם קיבלו אזרחות ישראלית משום שהם בני זוג של יהודים (שכן לפי חוק השבות – גם מי שרק אחד מהוריו או בן זוגו או אחד מסביו הוא יהודי, זכאי לאזרחות ישראלית).

מפיקים לקחים – מדיניות הקליטה הישירה

מתוך ניסיון להימנע משגיאות העבר ולא לכפות על העולים מדיניות שאינה מתאימה להם, הוחלט לקלוט הפעם את העולים בשיטת הקליטה הישירה. על פי שיטה זאת נקבעו מענקים כספיים לתמיכה בעולים בשנים הראשונות לשהותם בארץ. המענקים ניתנים לכל משפחת עולים בהתאם לגודלה. מכאן ואילך העולים אחראים לעצמם – למצוא דיור ומקום עבודה, ללמוד את השפה העברית וכו'. בנוסף לתמיכה זאת, חלק מהעולים זכאים לסל קליטה.

המדיניות החדשה נקבעה מתוך כוונה לא להתערב בתהליכי הקליטה ולתת לעולה אפשרות לקבל החלטות הקשורות לעתידו: איפה יגור, היכן יעבוד, היכן ילמדו ילדיו ועוד.

• **בתחום התעסוקה** – העלייה מבריה"מ לשעבר כללה שיעור גבוה במיוחד של עולים בעלי מקצועות אקדמיים, מקצועות טכניים ומקצועות חופשיים (א61).

עולים רבים היו מובטלים בשנים הראשונות לעלייתם ארצה, אך בתוך תקופת הסתגלות בת כ-5 שנים ירדה רמת האבטלה של העולים לזו ששררה אז במשק הישראלי כולו. כיצד? כדי למצוא עבודה ולהתפרנס נאלצו עולים רבים לוותר על המקצוע שבו עסקו בארץ מוצאם ובו היו מומחים ומנוסים, ולמצוא עיסוק חדש, בדרך כלל עיסוק שמעמדו החברתי-כלכלי נמוך יותר. כך היה אפשר למצוא אפילו רופא שעסק בעבודות ניקיון, ומנצח על תזמורת ששימש כשומר לילה. עולים רבים חשו תסכול ואכזבה ממצב זה.

העולים העדיפו להתיישב בשני אזורים עירוניים גדולים: אזור חיפה וסביבותיה, ואזור החוף שמחדרה ועד אשקלון.

אלכס אפשטיין

אלכס אפשטיין (נולד ב-1971) הוא סופר ישראלי.

נולד בעיר לנינגרד (כיום סנקט פטרבורג) שברוסיה הסובייטית. עלה לישראל בשנת 1980, כשהיה בן תשע. גדל בעיר לוד. כתב עשרה ספרים ובהם ספר ילדים, ספר שירה, שלושה רומנים, שני קובצי סיפורים, נובלה ונובלה דיגיטלית. בנוסף, הוא מפרסם את סיפוריו וביקורות ספרותיות במוסף הספרות של העיתונים "הארץ" (בעל המדור "זעירים" במוסף לתרבות ולספרות של העיתון, שמביא סיפורים קצרים מפרי עטו) ו"ידיעות אחרונות". סיפוריו תורגמו לאנגלית, לרוסית, לאיטלקית ולהולנדית.

קובץ – collection
מוסף – weekend supplement
זעירים – tiny
מפרי עטו – his work

ערכה – edited

כמתכנת – computer programmer

מה שמייחד את אפשטיין הוא אחד מהז'אנרים שבהם הוא עוסק, שעניינו כתיבתם של סיפורים קצרים במיוחד. אפשטיין הוא בעל ידע נרחב, שאותו הוא משלב ביצירתו.

בשנת 2003 הוענק לו פרס ראש הממשלה לסופרים עבריים.

בשנת 2012 פירסם בפייסבוק ספר דיגיטלי חינמי "לקסם הבא אזדקק לכנפיים". את הספר ערכה טל ניצן ויש בו 88 סיפורים קצרצרים.

כיום הוא מתגורר עם אשתו בתל אביב, מלמד כתיבה יוצרת ועובד כמתכנת בחברת היי-טק.

ספריו

- כותב לנינגרד ושירים אחרים, תל אביב: עקד, תשנ"ג-1992.
- הכלב שדיבר (על המלחמה), תל אביב, זמורה ביתן, תשנ"ה-1994.
- ספור על נמרודון, ירושלים: כתר, 1997.
- אהובתו של מטפס ההרים, ירושלים: כתר, 1999.
- הגיבורים הצהובים, ירושלים: כתר, 2000.
- מילון מהפך / עם הקדמה מאת אלכס אפשטיין, תל אביב: גוונים, תש"ס-2000.
- אודיסיאה, ירושלים, כתר, 2001.
- מתכונני חלומות, תל אביב: בבל, תשס"ב-2002.
- ספרייה דמיונית, תל אביב, בבל וואלה! 2002. (מצוי גם בגרסה מקוונת).
- לכחול אין דרום, תל אביב, עם עובד, תשס"ה-2005.
- קיצורי דרך הביתה, ידיעות ספרים, 2010.
- לקסם הבא אזדקק לכנפיים, עצמאית בפייסבוק, 2011

מר קצרצר

בזמן שהוצאות הספרים נותנות במה בעיקר לרומנים, אלכס אפשטיין מפרסם את "קיצורי דרך הביתה", אסופה של 99 סיפורים קצרצרים. "הקול האמיתי שלי נגלה לי בסיפורים שכתובים בכמה שפחות מילים", הוא אומר

שרי שביט , 02.01.11, 16:25

publishers – הוצאות
stage – במה
shortcuts – קיצורי דרך
collection – אסופה

testifies – מעיד
continents – יבשות

במרוצת – במשך
is expected – שמצופה
To capture – ללכוד

term – מושג
honestly – בכנות
foreignness – זרות
to be ashamed – להתבייש
different, unusual – חריג

adopted – אימצה

בגיל שמונה אלכס אפשטיין נחת לראשונה בלוד, וברגע הראשון היה בטוח שהגיע לאפריקה, עליה קרא בספרים, בגלל עץ התמרים שראה כשיצא משדה התעופה. בהמשך חייו, "כמו ילד טוב למשפחה רוסית", הוא מעיד על עצמו, למד מחדש את מיקומן של יבשות העולם, וגם הנדסת אלקטרוניקה באוניברסיטה. את האפשרות שיום יבוא ויהפוך לסופר הוא לא באמת לקח ברצינות.

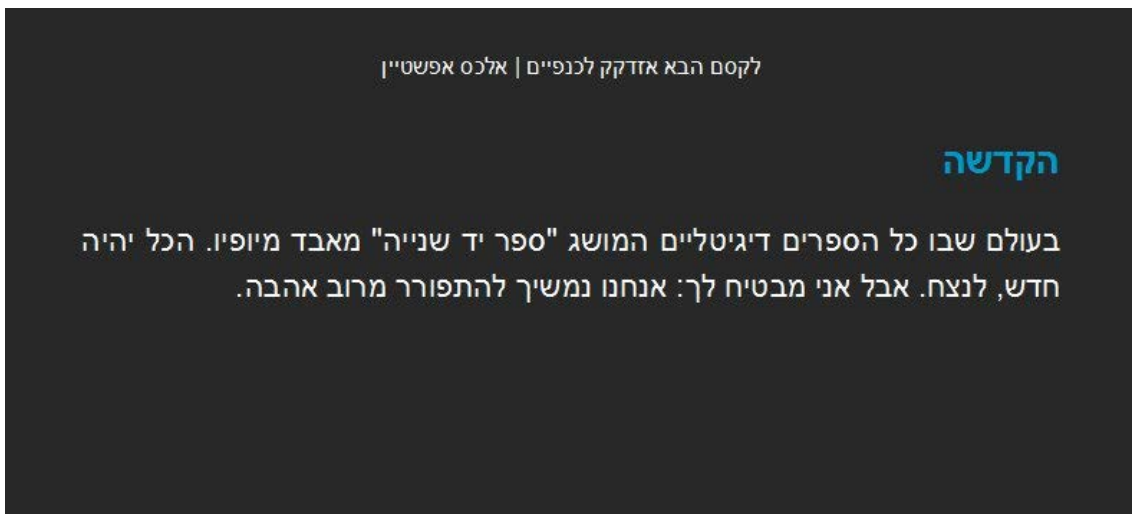
"כשהתחלתי לפרסם סיפורים אי שם בשנות ה-90, כתבתי סיפורים קצרים. במרוצת השנים, אולי גם בגלל שזה מה שמצופה מסופרים בישראל בימינו, עברתי לרומנים", הוא מספר. "לקח לי המון זמן למצוא את הקול האמיתי שלי. הוא נגלה לי בסיפורים קצרים מאוד, שכתובים בכמה שפחות מילים. והן מצליחות, לפחות בעיני, ללכוד תנועה רגשית בין שני אנשים, שאולי מספרת סיפור יותר גדול, בעיקר בזכות מה שלא נכתב בו".

לשאלת החיבור למושג הישראליות עונה אפשטיין בכנות – הוא חי בישראל, כותב בעברית, ולכן מרגיש ישראלי. מצד שני, הזרות עדיין מהווה חלק בלתי נפרד ממנו: "הגעתי לארץ בתור ילד בן שמונה בלי לדעת מילה עברית. התביישתי ללכת ברחוב עם ההורים שלי כשהם דיברו בניהם ברוסית, כי זה היה דבר חריג. אני חושב שאם היתה לי ביוגרפיה אחרת, ולא הייתי מוותר על הרוסית ולומד עברית, לא הייתי נהפך לסופר.

"העברית היא שפה שאימצה אותי, והרוסית היא שפת האם שלי, לפי הגדרה במילון, אבל אני לא יודע אותה כמו שאמורים לדעת. זה מוזר כי אומרים שאתה לא נולד מהגר, אבל אתה מת מהגר. כשאתה עובר כזאת חוויה צבעונית ומוזרה, כשאתה מגיע מסנט פטרבורג ללוד, שוכח שפה אחת ולומד שפה אחרת וכותב בה, תמיד תישאר קצת זר".

מתוך: "לקסם הבא אזדקק לכנפיים", אלכס אפשטיין

<http://www.facebook.com/media/set/?set=a.2205017939878.86273.1680271635&type=1&l=3faff8e832>

לקסם הבא אזדקק לכנפיים | אלכס אפשטיין

על שלמותם של סיפורי האהבה בעודם באוויר

אישה אחת השליכה ספרים מהחלון בקומה השלישית. כל הרחוב נעצר לחזות במראה של מבול הספרים המסתחררים באוויר ומתרסקים על המדרכה ולהקשיב להמייית הדפים המתוקה (הניקוד בספרי השירה החזיק מעמד, אבל זה כבר סיפור אחר). ורק בעלה - שעמד חסר אונים על המדרכה ממול - שם לב שלמענו היא בכל זאת זורקת אותם בסדר אלפביתי.

לקסם הבא אזדקק לכנפיים | אלכס אפשטיין

תודעה

תולעת הספרים החלה לפחד מן המוות. (מאחד הספרים שכילתה למדה על האפשרות להפוך לתולעת ספרים דיגיטלית.) כדי להתכונן החלה לנקב ספרי תפילה.

עבודת בית:

כתבו מה דעתכם על עתידו של הספר? איך ומה יקראו הילדים שלכם? הנכדים?

אריק אבר

אומן ספוקן-וורד, עלה לישראל מסנט-פטרבורג ב-1990

בגיל שמונה נגזרתי מברית המועצות/ הודבקתי בישראל ומה יכולתי לעשות/ אני ילד רוסי בבית ספר דתי/ מי אני מי אני מי אני./ בחטיבה הבטתי היטב סביבי/ הבנתי שבארץ הכי טוב מזרחי/ אבל אייל גולן, ג'ל בשיער, נעלי פלטפורמה – שום דבר לא עזר/ תמיד נשארתי זר מוזר./ בתיכון ניסיתי לחזור לשורשים/ סיגריות גלמור וקללות של רוסים./ אבל לא הצלחתי להתקבל להמון/ כבר חסרו לי יותר מדיי מילים בלקסיקון./ בצבא קלטתי מי-מו-מה/ דרך מיטות בנות האליטה התברגתי לחברה/ שניים לאה גולדברג, אלתרמן ועוז/ לא תמצא אשכנזי ממני במחוז/ וכך נחתי אני על זרי הדפנה/ חשבתי שמצאתי מי אני מה/ ואז מישהי פתאום לפתע פלטה:/ 'אתה רוסי משתכנז בלי ארץ מוצא!'/ מי אני מי אני תגידו לי מי אני מה..."

אלקס ריף

"שמי אלקס. בשנת 1991 היגרתי לארץ עם הורי מברית המועצות. ילדת דור 1.5. אחת ממיליון.

אני פועלת יחד עם חבריי להפיכת החגים, ההיסטוריה, והתרבות שממנה הגענו, לחלק מהתרבות הישראלית."

הטריגר

"שנים התביישתי במולדת שלי. כבר כילדה, עולה חדשה שניסתה לברוח מהגן, עשיתי הכול כדי להעלים את המבטא והשורשים שלי. רציתי להיות ישראלית, ועשיתי את 'מסע הכומתה' כולו. על פניו - החלום התגשם, אבל משהו נותר חסר. כשהתחלתי לחפור ולהבין למה - אחרי הכול, הדיכאון לא מרפה - הבנתי שרק דבר אחד חסר. אני. כשהתחלתי לחפש מי אני באמת, הגעתי לכתיבה על חוויות ההגירה שלי. סיפרתי בשירים על הילדה הקטנה שצחקו עליה, ועל ההתמודדויות של הוריי. כך הגיע ערב השירה הראשון שארגנתי - 'טוסובקה - שירת הגירה'"

"אמא שלי סיפרה לי/ שכשעלינו לארץ/ והמצב הכלכלי היה קשה/ היא מכרה את גופה לגברים. / כלומר, אמא שלי לא עבדה בניקיון/ אמא שלי היתה זונה.../ נדהמתי/ לא מעצם המכירה/ כי אם נפש אפשר, אז גם גוף/ אלא מהדרישה/ לשכר הוגן/ ממי שדופק אותה בתחת..."

יש לציין שנת עלייה # שיר הגירה

ריטה קוגן,

ריטה קוגן נולדה בסנט פטרבורג שברוסיה בשנת 1976, בת לאם מורה לספרות ולאב במאי תיאטרון. הוריה התגרשו כשהייתה בת שש. בשנת 1990 עלתה לישראל עם אמה.

שירתה בצה"ל כקצינת שלישות. למדה מדעי המחשב בטכניון והיא עובדת כמהנדסת בתעשיית השבבים. כתבה שירה עוד בילדותה. נמנית עם קבוצת היוצרים "דור 1.5"^[1] של כותבים צעירים ישראלים דוברי רוסית.

2016

1

לא אדע מה היה כאן פעם.
לא יודעת מה יש כאן היום.
רק קורי עכביש סמיכים
נדבקים זה לזה ואלי
במקום המציאות.
לא ידעתי מי היתה
ענבל פרלמוטר כשנהררה,
ומדוע כלם אבלים.
לא ידעתי מי היה
יצחק רבין כשנרצח,
ומדוע כלם אבלים.
רק ידעתי לציר קוים אדמים
עם סכין יפנית
על פנים זרועותי
ולקחת אקסטזי
ולעוף מעל נהר הירדן,
וכל פעם שנסיתי לנחת
סדקתי,
פעם גלגלתי,
פעם אברה.

[עוד על דור 1.5 כאן](#)

שיר השיירה

אריק איינשטיין

מילים: עלי מוהר לחן: עממי יוני

("על גבול האור", 1987)

בלשונות רבות מספור דיברנו

וזה את זה כמעט בכלל שלא הכרנו

ומקומות רבים מאוד עזבנו

ורק מקום אחד רצינו ואהבנו

ומקומות רבים מאוד עזבנו

ואל הארץ, אל הארץ באנו.

ונמשכת שיירה

מן המאה שעברה

רחוקים כבר היוצאים

איכרים וסלוצים

שעמלו עבדו בפרה

בלי לראות את סוף הדרך

ועקשיו עוברים אנוחנו

לא שקטנו ולא נחנו

לא ימשיכו בלעדינו

זוהי הרפתקת חיינו.

מגטאות ומחנות הגחנו

אל הביצות ואל הישימון הלכנו

מקצות ערב, מרוסיה ופולניה

הדלקנו אור גם בדימונה גם בדגניה.

שיירה – convoy

עמלו, לעמול – לעבוד

בפרה – hard, physical labor

הרפתקה – adventure

הגחנו, להגיה – to emerge

ביצות – swamps

ישימון – desert

מקצות ערב, מרוסיה ופולניה
הדלקנו אור גם בדימונה גם בדגניה.

ונמשכת שיירה
מן המאה שעברה
רחוקים קבר היוצאים
אכרים וחלוצים
שעמלו עבדו בפרך
כלי לראות את סוף הדרך
ועקשיו עוברים אנהנו
לא שקטנו ולא נחנו
לא ימשיכו בלעדינו
זוהי הרפתקת חיינו.

<https://www.youtube.com/watch?v=KLKZi1pfRJs>

waking up – מתעוררת
to rage – יהום
storm – סער
bravery – אומץ
growing – צומחת
shortcomings – חסרונותינו

ומכל הגליות
ועם כל הבציות
עם נוצר וארץ קמה
ושפה אשר נרדמה
שוב התחילה מתעוררת
ומדברת ומדברת
מסביב יהום הסער
רב הקושי והצער
אבל יש על מה לשמוח
יש עוד אומץ, יש עוד כח.
איר ישראל צומחת מסביבנו
היא חזקה יותר מכל חסרונותינו
וגם הנגב עוד יהיה פורח
ועוד נדאג שהזקן יהיה שמח.
וגם הנגב עוד יהיה פורח
ועוד נדאג שהזקן יהיה שמח.

ומכל הגליות
ועם כל הבציות
מסביב יהום הסער
רב הקושי והצער
אבל יש על מה לשמוח
יש עוד אומץ, יש עוד כח.